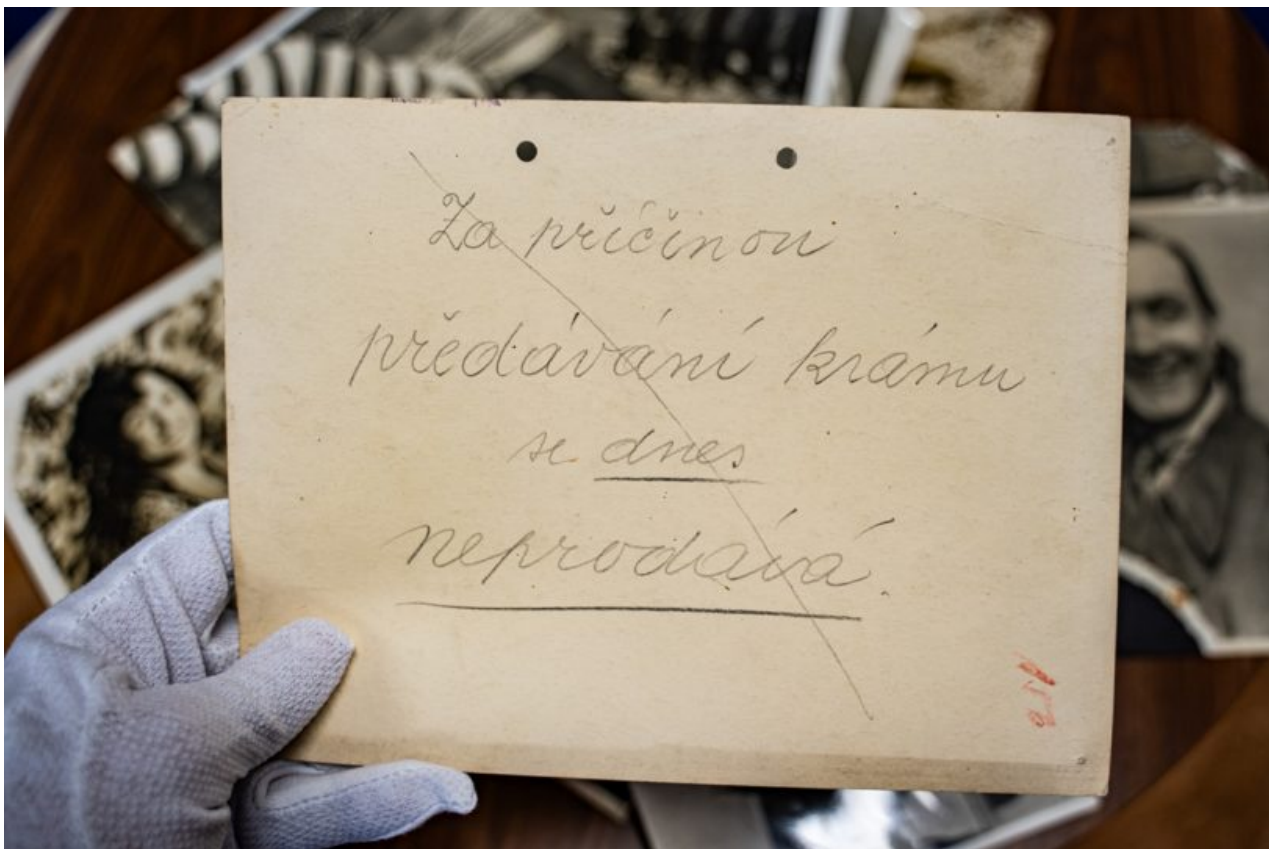

KAREL ZÍMA / 18. 12. 2023

Sbírka zahraničních fotografií v Národním filmovém archivu

Sbírka fotografií ze zahraničních filmů a sbírka portrétů filmových zahraničních osobností začala pravděpodobně vznikat již od založení Národního filmového archivu (dále jen NFA) v roce 1943, souběžně s ostatním filmovým materiálem. Ve sbírce se nacházejí fotografie z období od roku 1900, mimo jiné například *Eine moderne Frau von Orleans* (r. Max Skladanowsky, Německo), *Back to the Primitive* (r. Francis Boggs, USA, 1911), *Lady Marions sommarflirt* (Letní láska paní Marion, r. Victor Sjöström, Švédsko, 1913), *Atlantis* (Titanic, r. August Blom, Norsko, 1913), *Elisabeth, reine d'Angleterre* (Alžběta, královna anglická, r. Henri Desfontaine, Francie, 1912), *Cabiria* (r. Giovanni Pastrone, Itálie, 1913). Fotografie se do archivu dostaly z výloh před sály kin, kde bylo účelem nalákat obecenstvo k zhlédnutí dosud neviděných a nevidaných filmových titulů. Proto má hodně fotografií z doby předválečné až po osmdesátá léta minulého století v rozích dírky po špendlíku nebo jsou fotografie samy nalepeny na tvrdém papíru. Jejich stav je velmi různorodý, podle toho jak dlouho a kde byly po projekcích skladovány. Často jsou potřhané, špinavé, tu a tam chybí nějaká část. I takto byla fotografie využívána.

Jejich cesta až do sbírky NFA byla v mnoha případech jistě dobrodružná, protože filmový materiál poskytnutý produkcí distributorům se měl vracet zpět, nebo být

skartován, pokud nebylo stanoveno jinak. A pravděpodobně málokdo z distributorů si po skončení termínu s použitými fotografiemi dělal starosti. Na určitou dobu tak fotografie skončily v jejich skladech, sklepeních a nevhodných prostorách, než si našly cestu až do našeho archivu. Největší část sbírky pochází z padesátých let minulého století po znárodnění a převzetí soukromých kin státem, kdy majitelé kin předávali materiály do státní instituce. Najdou se však i výjimky, třeba bratři Čvančarové a jiní bývalí majitelé kin nebo jejich rodinní příslušníci či dědici, kteří materiály schovali u sebe a následně je pak v devadesátých letech, ale i později předali do NFA. Jako další zdroj lze jmenovat přírůstky z archivů FIAF, například velké množství z Dánského filmového archivu (*Bound for Glory* [Cesta ke slávě, r. Hal Ashby, USA, 1976], *Cadaveri eccellenti* [Ctihodné mrtvoly, r. Francesco Rosi, Itálie/Francie, 1976]) a Jugoslavenké Kinoteky (*Bele trave* [Bílé trávy, r. Bostjan Hladnik, Jugoslávie, 1976], *Kuća* [Dům, r. Bogdan Zizić, Jugoslávie, 1975], *Nizvodno od sunca* [Kde slunce nezapadá, r. Fedor Škubonja, Jugoslávie, 1969]), dále z různých institucí či od soukromých osob v rámci reciproční výměny, darů nebo řešení pozůstalostí (Zdeněk Králík, Karel Čáslavský, Milan Wolf).

V tomto okamžiku má sbírka fotografií ze zahraničních filmů přes 16 tisíc signatur a přes 602 tisíc přírůstků, sbírka portrétů obsahuje téměř 4 tisíce signatur a přes 14 tisíc přírůstků. Každý filmový titul či každá osobnost má svou vlastní signaturu a každá jednotlivá fotografie své unikátní přírůstkové číslo. Ne vždy je přítom na první pohled zřejmé, k jakému filmu či k jaké osobnosti daná fotografie patří a je třeba ji blíže identifikovat. V první řadě přichází na řadu katalogizátor zahraničního filmu, který má hlavní slovo. Případně je potřeba použít různých pomůcek (publikací, databází apod.) a dobrat se výsledku vylučovací metodou. V některých případech pomáhají i značky ve spodní části nebo po straně fotografie, které jednotlivé produkční či distribuční společnosti použily k identifikaci titulu. Jedná se o různé kombinace čísel a písmen, jako např. BUT-10 je *A Connecticut Yankee* (Yankee dvorním radou, USA, 1931). U významných režisérů nebo herců to mohou být i jejich iniciály, např. BUT-10 (David Butler), SIP (Selznik International Presents), RW (Raoul Walsh), BJ (Buck Jones) atd., dále počáteční písmena názvu filmů (někdy i dvojí, originální a distribuční). Značky mohou také odkazovat na výrobní společnosti, jako např. „C“ znamená často Columbia nebo „CP Corp“ značí Columbia Pictures. Portréty osobností zase mívají značku třeba MGM a číslo, „P“ a číslo (jako Publicity) nebo „F“ (Fashion). A svou roli při identifikaci mohou hrát rovněž i signatury jmen fotografů (Albert Witzler, Roman Freulich, George Hurrell, W. F. Seely, Alfred Lindstedt, Nickolas Murray, Murray Korman). Toto je jen malý výčet možností při rešerši k dané fotografii, které mohou – ale také nemusí – přinést výsledek.

Sbírka fotografií k zahraničním filmům je velice pestrá a obsahuje položky snad z celého světa. Kromě fotografií z rozvinutých kinematografií evropských zemí či USA máme rovněž fotografie jihoamerických filmů. Za zmínku stojí třeba argentinský snímek ze čtyřicátých let (*Todo un Hombre* [Celý muž, r. Pierre Chenal, 1943]) či pozdější bolivijský (*El enemigo principal* [Hlavní nepřítel, r. Jorge Sanjinés, 1973]). Dále máme fotografie z Egypta (*Al-mumia* [Mumie, r. Šádí Abdulsalám, 1969]), Indonésie (*Si Pintjang* [Mrzáček, r. Kotot Sukardi, 1952]), Mongolska, Vietnamu, Číny a mnoha dalších zemí.

Největší fotografie ve sbírce má rozměry 50 x 60 cm a jedná se o portrét Louise Brooks. Druhá největší fotografie pak pochází z filmu *Judgment at Nuremberg* (Norimberský proces, r. Stanley Kramer, USA, 1961) s rozměry 50 x 59 cm. Naopak nejmenší fotografie jsou ve formátu diapozitivů. Nejvíce fotografií k jednomu titulu se dochovalo u filmu *The Private Life of Henry VIII* (Šest žen Jindřicha VIII., r. Alexander Korda, Velká Británie, 1933), kde evidujeme okolo 100 kusů fotografií.

Když vezmeme původní starou fotografii do jedné ruky a do druhé např. novodobou fotosku vytisknutou na běžném papíru, okamžitě vidíme rozdíl v kvalitě. I když má původní fotografie 100 let, je odřená, černobílá, je to fotografie se vším všudy, portrét herce nebo scény, často naaranžovaná pro reklamu, čiší opravdovostí a filmovým uměním. Techniky propagace se léty měnily, a tím i grafická část a způsob předání informace. To se odráží i na použitém materiálu a přístupu. U fotografií ze zahraničních filmů je zásadní problém, že je nelze pro autorská práva mnoho využívat, byť jen pro nekomerční účely; cesta k publikaci je tak často velmi zdlouhavá a finančně náročná. Navíc proces záleží na původu filmu a produkce, kde se autorská práva jednotlivých zemí liší. V NFA má autorská práva na starosti obchodní oddělení ve spolupráci s kolektivními správci DILIA, Ochranným svazem autorským a dalšími.

Komplikovanost ohledně autorských práv tak často odsuzuje fotografie k trvalému uložení bez dalšího využití, přestože dané fotografie mluví o době, lidech, a kultuře ve všech směrech, na což by se nemělo zapomínat.

